

III RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 86 (52).**

1927. a.

III Riigikogu koosolek 19. jaanuaril 1927. a.
kell 10.

Kokku on tulnud 91 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, sõjaminister **N. Reek**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, töö-hoolekandeminister **J. Masing**, teedeminister **A. Kerem**, välisminister **F. Akel**, kohtuminister **O. Tief**, haridusminister **J. Lattik**, põllutöominister **O. Köster**.

Päevakord:

1. L. Johanson'i küsimine Vabariigi Valitsusele „Atlanta“ võla asjas.

2. A. Luige küsimine töö-hoolekandeministrile Kreenholmi tööliste vanemate kinnitamise kohta.

3. Eesti-Belgia vahelise konsulaarkonventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.

4. Riigiteenijate ametsõitude tasu seaduse muutmise seadus — III lugemisel.

5. Kriminaal seadustikkudes ettenähtud õiguste kaotuse muutmise seadus — III lugemisel.

6. Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omandamiseks andmise seaduse muutmise seadus nr. 2 — II lugemisel.

7. Aktsiaseltside ja osuühingute kohta käivate seaduste täiendamise seadus — II lugemisel.

8. Kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 337., 978. ja 978¹. muutmise seadus — II lugemisel.

9. Perekonna-abiraha seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

10. Eesti-Vene rahulepingu põhjal Vabariigi Valitsusele üleantud väärtpaberite tagasiantamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

11. Peeter Suure merekindluse ja mereametkonna jaoks võõrandatud kinnisvarade korraldamise seadus — II lugemisel.

12. A/s. „Aeronaut“i riigimaksudest vabastamise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

13. Ärimaksu seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

14. Eraõppeasutuste seadus — II lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal abisekretär **O. Liigand**.

Koosolek algab kell 10.20 min.

1. Päevakorra muutmise. Juhataja **M. Martna**: Avan Riigikogu koosoleku.

A. Jõeäär (stp): Teen ettepaneku, päevakorrast välja jätta 10. punkt — Eesti-Vene rahulepingu põhjal Vabariigi Valitsusele üleantud väärtpaberite tagasiantamise seadus. Vanematekogu otsustas selle seaduseelnõu sügiseks jätta sellepärast, et tema arutamine tekitaks raskusi istungjärgu lõpetamisel. Siin on ette näha suuremaid läbirääkimisi ja vaidlusi, mille tagajärjel saaks teiste kiiremate seaduseelnõude arutamine takistatud. See on vanematekogu seisukoht, ja Riigikogu peaks sellega arvestama.

A. Tupits (põl): Minu arvates seda punkti päevakorrast välja jätta ei võiks sellepärast, et see küsimus peaks saama kord lahendatud. See küsimus seisis juba esimese Riigikogu aegu päevakorral ja on ikka siiani lahendamata. (R. Penno, as: Ega ta Riigikogu päevakorras ei ole olnud.) Ta oli komisjonides arutada. Komisjonis, kus eile see seadus vastu võeti, ei tekitanud tema arutamine mingisuguseid vaidlusi. Mitte ühte sõna ei vaieldud tema üle, ja sellepärast võib arvata, et ka Riigikogus ta vaidlusi ei tekitata. See küsimus tuleks ükskord ära otsustada ja seadus vastu võtta.

(Päevakorrast jäetakse välja 10. punkt, + 22 häält — 14 häält.)

2. Teadaandmine **A. Luige** küsimistele käigu mitteandmise kohta. Sekretär **O. Liigand**: Riigikogu juhatuse nimel on teatada, et Riigikogu juhatuse otsustas kodukorra § 95. põhjal käiku mitte anda rkl. Luige neljale küsimisele.

3. **L. Johanson'i** küsimine **Vabariigi Valitsusele „Atlanta“ võla asjas ja Vabariigi Valitsuse vastamine küsimisele.**

L. Johanson (stp) (loeb):

1. Kuupalju võlgneb „Atlanta“ Eesti pangale?

2. Missugused kindlustused on Eesti pangal selle võla kohta?

3. Kas ja kuupalju on kantud „Atlanta“ võlast lootuseta võlgade arvele?

4. Kas ja kuupalju on „Atlanta“ võlast kustutatud?

Rahaministri kohustetäitja kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**: Vabariigi Valitsuse nimel pean teatama, et ma võimalikuks ei pea käesoleva küsimise kolme esimese punkti peale Riigikogu avalikul koosolekul vastata. Mis puutub küsimise neljandasse punkti — kas ja kuupalju on „Atlanta“ võlast kustutatud — pean ütlema, et maha ei ole midagi kustutatud. (L. Johanson, stp: Ei ole kustutatud, aga lootuseta võlgade lahtrisse on kantud. Valitsus ei tohi seda teha.)

4. **A. Luige** küsimine **tööhoolekandeministrile Kreenholmi tööliste vanemate kinnitamise kohta.**

A. Luik (tp) (loeb):

1) Kas tööhoolekandeministril on teada, et Narva tööinspektor Kreenholmi töölistevanemaid ei kinnita?

2) Kui ja, siis millal on maksma pandud korraldus, et töölistevanemaid kinnitab vastav vabrikuvallitsus, nagu Narva tööinspektor tööliste teatanud?

3) Mida kavatseb tööhoolekandeminister ette võtta, et tööliste vabadused vanemate valimiste korral kaitstud oleksid ja vanemad kinnitatud saaksid?

5. **Eesti-Belgia vahelise konsulaarkonventsiooni kinnitamise seadus — III lugemisel.**

Juhataja **M. Martna**: Väliskomisjoni aruandjarkl. Rei puudumise tõttu jääb see päevakorra-punkt vahele.

6. **Riigiteenijate ametsõitide tasu seaduse muutmise seadus — III lugemisel. (Tekst pr. 85, veerg 2291—2293.)**

Rahaasjanduse komisjoni aruandja rkl. Sule puudumisel täidab aruandja kohuseid komisjoni abiesimees **R. Penno**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatault vastu paragrahvide viisi ja lõpuhääletamisel.

7. **Kriminaal seadustikkudes ettenähtud õiguste kaotuse muutmise seadus — III lugemisel. (Tekst pr. 85, veerg 2293—2295.)**

Üldkomisjoni aruandja **T. Kalbus'e** puudumise pärast täidab aruandja kohuseid komisjoni esimees **A. Jõeäär**.

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatault vastu osade viisi ja lõpuhääletamisel.

8. **Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise seadus nr. 2 — II lugemisel.**

Üldkomisjoni aruandja **A. Laur**.

Pealkiri, sissejuhatav osa ühes § 1, § 2. ja § 7. võetakse nähtava enamusega muutmatault vastu.

Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse muutmise seadus nr. 2.

Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduse („R. T.“ nr. 109/110 — 1925. a.) §§ 1, 2, 7, 9, 10, 13, 15, 17, 18, 20 ja 21 muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 1. Maaseadusega („R. T.“ nr. 79/80 — 1919. a.) ja maaseaduse laiendamise seadusega („R. T.“ nr. 89 — 1922. a.) loodud riiklikust maatagavarast, mis asub väljaspool linnade ja alevite administratiiv-piirkondi ning raudteajaamade ja alevikkude piirkondi, mis maavalitsuse ettepanekul siseministri poolt kinnitatud, lahutatakse maakohad põllumajapidamisteks:

1) iseseisvateks väikemaapidamisteks ja

2) kõrvaltööhara peetavateks käsitöö, kalameeste, maatöölise ja aiapidamise maakohtadeks ning antakse põliseks tarvitamiseks või omanduseks käesolevas seaduses ettenähtud alustel.

Käesoleva seaduse alusel antakse põliseks tarvitamiseks või omanduseks eluasemekohti (ehituskrunte).

§ 2. Põliseks tarvitamiseks või omanduseks on õigus saada:

1) maaseaduse § 20. korras määratud maasaajatel või nende õigusjärglastel neile tarvitada antud maakohti, kui nad neile maakohtadele ehitanud tarvilikud põllumajanduslikud hooned (elumaja ja laut) või omandanud vastavalt samaks otstarbeks maakohal olemasolevaid hooned;

2) eluasemekohtade (ehituskruntide) pidajatel — nende käes tarvitada olevaid krunte, kui nad ehitanud neile kruntidele elumaja või omandanud samaks otstarbeks krundil olemasoleva hoone;

3) eramaade omanikkudel — nende päralt olevatele hüpoteegi üksustele riigimaadest külge liidetavaid juurdelõikeid.

Põllutöoministeriumil on õigus anda maa-saajale põliseks tarvitamiseks või omanduseks maakohta ilma, et maakohal hooned üles ehitatud oleksid, kui maakoha majandamine otstarbekohane teise elumaja ja laudaga varustatud maakoha kõrval, mis oma väiksuse poolest iseseisvat majapidamist ei võimalda.

§ 7. Käesoleva seaduse § 1. põhjal väljantavate maakohtade hind määratakse Riigikogu poolt 8. veebruaril 1923. a. vastuvõetud väljaspool linnu ja alevil asuvate kinnisvarade hindamise seaduse („R. T.“ nr. 27 — 1923. a.) alusel ettevõetud maahindamisel saadud maa boniteerimise andmete põhjal. Viimaste puudumisel võetakse aluseks maa boniteerimise andmed, mis saadud maahindamisel Lõuna-Eestis 4. juuni 1901. a. seaduse põhjal ja Põhja-Eestis rahaministeriumi poolt 27. mail 1906. a. kinnitatud Eestimaa krediitkassa instruksiooni põhjal.

Maahind ei või olla keskmiselt üle 40 gr. kulla väärtuse põllu- ja heinamaa ha ja 4 gr. kulla väärtuse karja- ja metsamaa ha kohta.

Maakoha hinnale võib juurde lisada kuni 50%, arvestades turu lähedusega ja teiste majanduslikkude soodustustega.

Aruandja A. Laur (loeb):

§ 9. Paragrahv 7. alusel määrab maahinna põllutöoministerium ja annab selle ühes teiste lepingutingimustega maatarvitajale ja riigikontrollile teada. Maahinna määramise kui ka teiste ülesseatud lepingutingimuste vastu võib maatarvitaja ja riigikontroll vastulauseid esitada ühe kuu jooksul vastava teadaande kättesaamise päevast arvates, hindamise peakomisjonile, mis ette nähtud maaseaduse § 14.

Hindamise peakomisjon vaatab läbi esitatud vastulaused ja riigikontrolli protestid ning otsustab küsimuse lõplikult. Vastulausetel läbivaatamise ajast teatatakse kutsetega asjaosalistele, kes komisjoni istungil seletustega esineda võivad.

A. Laur (as): Teen ettepaneku, § 9. teises lõikes teises reas kustutada sõna „lõplikult“ ja võtta kolmanda lõikena järgmine lause: „Komisjoni otsuse peale võib edasi kaevata Riigikohtusse administratiiv-kohtu korras“.

Asi on siin seesugune, et seaduseelnõu redaktsioonis on öeldud, et hindamise peakomisjoni otsus on lõplik. Siit paistab, nagu ei oleks enam edasikaebamise instantsi olemas,

kuna aga seaduse järgi on võimalus antud edasi kaevata administratiiv-kohtu korras. Et asi selgem oleks, on tarvis käesolevale paragrahvile juurde lisada 3. lõige, milles ära tähendatud, et edasi kaevata võib.

A. Jõeäär (stp): Mulle näib, et see ettepanek on ülearune, sest maksvate seaduste järgi on sarnasel korral, kui asi lõplikult otsustatud, ikkagi õigus administratiiv-kohtu korras edasi kaevata, ilma et käesolevasse seadusesse selleks erilise märkuse peaks sisse võtma. Minu arvates on selle parandus-ettepaneku vastuvõtmine ülearune.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Laur'i ettepanek vastu võetud.

Hääletamisele tuleb § 9. ühes parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 9. vastu võetud.

§§ 10, 13, 15, 17, 18, 20 ja 21 võetakse nähtava enamusega muutmata vastu.

§ 10. Lõplikult määratud maahinnale ja teistele lepingutingimustele vastavalt sõlmib põllutöoministerium maasaajaga või tema õigusjärglastega põlise tarvitamise või ostumüügi lepingu ning saadab lepingu kinnistamiseks.

§ 13. Koha põliseks aastarendiks arvatakse 4% §§ 7. ja 9. ettenähtud korras kindlaksmääratud maakoha hinnast ja peale selle veel 0,25% administratsiooni kuludeks.

Rendi tasumine võib rentniku valikul sündida kas korraga või osade kaupa kaks korda aastas lepingus ettenähtud tähtaegadeks.

§ 15. Riiklikust maatagavarast lahutatud maakoha omanduseks müümise korral arvatakse ostuhinnaks §§ 7. ja 9. ettenähtud korras kindlaksmääratud maakoha hind.

Ostuhinna tasumine sünnib ostja valikul kas korraga, osade kaupa või aastamaksudena üks või kaks korda aastas lepingus ettenähtud tähtaegadeks.

§ 17. Maakoha ostmisel võlgjäänud summa kantakse esimese pandiõigusena kinnistusraamatusse esitatava lepingu põhjal. Võlga tasutakse aastamaksudena hiljemalt 60 a. jooksul, kusjuures võlgnikul õigus on võlga tasuda tervelt või osaliselt enne kindlaksmääratud tähtaega. Võla pealt arvatakse 4% intresse, 0,25% administratsiooni kulusid ja kustutusprotsent vastavalt kustutusajale.

Kinnistusraamatusse kantakse lepingu põhjal ka kõik riigi poolt maade põliste tarvitajatele või omanikkudele maakohtade sisseadmiseks väljaantud laenuid.

§ 18. Võlgnik maksab 1% kuus viivitusraha tähtajaks tasumata jäänud rendi, kui ka koha väljaostusummade pealt, kusjuures pooled kuud terveteks arvatakse. Kui võlad ühe aasta jooksul tasumata jäävad ilma seadusliku pikendamiseta, nõutakse need sisse järgmisel makсутähtajal, ühes protsentidega vastuvaidlemata maksude sissenõudmise korras.

Erakordsetel juhtumistel võib Eesti maa-panga juhatus pikendada ka ilma viivitusrahata rendi kui ka ostusummade makсутähtaega kuni kolme aastani.

§ 20. Käesoleva seaduse alusel riiklikust maatagavarast lahutatavate maakohtade eluaseme-kohtade (ehituskruntide) ja juurdelõigete kohta kinnistatakse põlise tarvitamise- või omanduseõigus ning riigile kuuluv pandi- või ostueesõigus põllutöömistri või tema voliniku poolt allakirjutatud teadaande põhjal, millele juurde lisatakse vastav leping, mis põllutöömisteeriumi ja põliseks tarvitamiseks võtja või omandaja poolt alla kirjutatud. Viimaste allkirjad tõestab põllutöömisteerium.

§ 21. Maakohtade, eluaseme-kohtade (ehituskruntide) ja juurdelõigete pinna andmed kantakse kinnistusregistrisse põllutöömisteeriumi poolt kinnistatud ja tema poolt kinnistusjaoskonda esitatud plaanide põhjal. Kuni plaanide esitamiseni jäetakse vastav koht kinnistusregistris tühjaks ja kuni pinna suuruse andmete sissekandmiseni ei ole lubatud sisse kanda võõrandamisi, pantimisi ega koormatusi kolmandate isikute kasuks.

Käesoleva seaduse alusel riiklikust maata-gavarast lahutatud maakohtade ja eluaseme-kohtade (ehituskruntide) kinnistamiseks avatakse kinnistusjaoskonnas uus maade kinnis-tusraamat ja register.

9. Aktsiaseltsi- de ja osäühin- gute kohta käi- vate seaduste täiendamise seadus — II lu- gemisel.

Üldkomisjoni aruandja A. Tammanni puudumisel täidab aruandja kohuseid komisjoni esimees A. Jõeäär.

Pealkiri, I osa § 1. ja § 2. võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

Aktsiaseltside ja osäühingute kohta käivate seaduste täiendamise seadus.

I.

§ 1. Aktsionäridel või osanikkudel, kelle omanduses on aktsiaid või osatähti üldsummas vähemalt $\frac{1}{20}$ põhikapitalist, on õigus nõuda juhatuselt või nõukogult peakoosoleku kokkukutsumist.

Ühingu põhikirjas võidakse seda õigust anda ka aktsionäridele ja osanikkudele, kelle omanduses on aktsiaid või osatähti vähem kui $\frac{1}{20}$ põhikapitalist.

Aktsionärid või osanikud peavad oma nõudmise kirjalikult esitama, ära tähendades peakoosoleku kokkukutsumise põhjuse ja päevakorra ning tõendades oma omanduseõigust tarviliku hulga aktsiate või osatähtede peale.

§ 2. Kui juhatus või nõukogu ei täida aktsionäride või osanikkude nõudmist peakoosoleku kokkukutsumise kohta ühe kuu aja jooksul, arvates nõudmise esitamise päevast, siis annab aktsionäride või osanikkude palvel siseminister neile loa peakoosolekut kokku kutsuda, kui selleks olemas seaduslikud tingimused. Siseminister peab küsimuse otsustama ühe nädala jooksul, ära kuulates juhatusesele-tuse.

Peakoosoleku kokkukutsumise kuulutuses ja kutsetes peab tähendatama, et see kutsutakse kokku siseministri loaga.

Samas korras on aktsionäridel või osanikkudel õigus nõuda juhatuselt või nõukogult, et nende poolt soovitatud küsimused peakoosoleku päevakorda võetaks.

(Aruandja kohale asub üldkomisjoni aruandja A. Tammann.)

§§ 3 — 15 ja II osa võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

§ 3. Aktsiaseltside või osäühingute asutajad vastutavad solidaarselt kolme aasta jooksul, arvates ühingu põhikirja „Riigi Teatajas“ avaldamisest, nende kahjude eest, mis nad seltsile või ühingule sünnitasid, mahutades valeandmeid:

1) aktsiate või osatähtede müügilehtedesse või müügikuulutustesse;

2) arvetesse või ettekannetesse seltsi või ühingu asutamise töö eest ja kulude katteks antava tasu kohta või varanduse hindamise, mis seltsil või ühingul asutajate või kolmandate isikute poolt antud.

Esimese juhatus ja nõukogu liikmed, kes hooletult selgitasid seltsi või ühingu asutamise kohta käivaid, käesoleva paragrahvi esimese lõike p. p. 1. ja 2. tähendatud toimetusi, ning leitud väärnähtustest peakoosolekule ei teatanud, vastutavad solidaarselt kolme aasta jooksul seltsile või ühingule selle läbi sünnitatud kahjude eest, kui neid ei ole võimalik sisse nõuda asutajatelt.

§ 4. Aktsiaseltsi või osäühingu juhatus on kohustatud hoolitsema vajalikkude ärraamatute pidamise eest, valvama õige arvepidamise järele ja üldse seltsi või ühingu asju ajama ja

varandusi valitsema korralikule äripidajale omase hoolsusega.

§ 5. Kui aasta-aruandes või vahepealse bilansis ilmsikstulnud kahju ulatab krediitseltsides või ühingutes ühe kolmandiku, teistes aktsiaseltsides või osahingutes poole põhikapitali suuruseni, siis peab juhatus viibimata peakoosoleku kokku kutsuma ja sellest viimasele teatama.

Niipea kui seltsi või ühingu maksuvõimetus ilmsiks tuleb, peab juhatus konkursiavamist nõudma; sama on maksev ka siis, kui aasta-aruandest või vahepealsest bilansist selgub, et varandus enam võlgu ei kata.

§ 6. Seltsi või ühingu juhatuse liikmed on kohustatud oma kohuste täitmisel toimetama korralikule äripidajale omase hoolsusega.

Juhatusel liikmed, kes oma kohuste rikkumisega seltsile või ühingule kahju sünnitavad, vastutavad solidaarselt seltsi või ühingu ees.

Juhatusel liikmed, kes oma kohuste rikkumisega seltsi või ühingu kreditoridele kahju sünnitavad, vastutavad viimaste ees samuti solidaarselt, kui kreditoridel ei ole võimalust seltsi või ühingu maksujõuetuse tõttu selle varandusest täit rahuldust saada.

Need nõudmised kustuvad kolmeaastase aegumisega.

§ 7. Nõukogu liikmed on kohustatud oma kohuste täitmisel toimetama korralikule äripidajale omase hoolsusega.

Nõukogu liikmed, kes olid teadlikult kaastegevad juhatuse liikmete kohuste rikkumises, millega seltsile või ühingule ja kreditoridele kahju sünnitati, vastutavad solidaarselt juhatuse liikmetega seltsi või ühingu ees, samuti viimaste maksujõuetuse korral seltsi või ühingu kreditoride ees.

Nõukogu liikmed, kes oma kohuste hooletu täitmise tõttu ei teinud avalikuks juhatuse liikmete poolt seltsile või ühingule sünnitatud kahju, vastutavad juhatuse liikmete maksujõuetuse korral solidaarselt nii seltsi või ühingu ees kui ka, nende maksujõuetuse korral, seltsi või ühingu kreditoride ees.

Kahjutasu nõudmist nõukogu liikmete vastu käesoleva paragrahvi kolmanda lõike alusel võidakse tõsta ka koos juhatuse liikmete vastu esitatava nõudmisega.

See nõudmine kustub kolmeaastase aegumisega.

§ 8. Kahjutasu nõudmist seltsi või ühingu asutajate ja juhatuse ning nõukogu liikmete vastu nende poolt seltsile või ühingule sünnitatud kahju pärast võidakse tõsta kas peakoosoleku otsuse põhjal või peakoosolekul avaldatud aktsionäride või osanikkude vähemuse

nõudmisel, kui see vähemus esitab aktsiaid või osatähti vähemalt ühe kümnendiku suuruses põhikapitalist.

§ 9. Nõudeasja (§ 8) ajamiseks kohtus võib peakoosolek aktsionäride või osanikkude, kui ka kõrvaliste isikute seast volinikke valida.

Tõstetakse aga nõue vähemuse nõudmisel, on vähemusel õigus nõudeasja ajamiseks kohtus volinikke, kas enda seast või kõrvalistest isikutest valida. Enamuse volinikkudel ei ole õigust vähemuse poolt algatatud protsessist osa võtta.

Vähemuse nõudmisel alustatud nõue tõstetakse kohtus hiljemalt kolme kuu jooksul, arvates peakoosoleku päevast, kus see nõudmine avaldatud.

§ 10. Vähemuse poolt peakoosolekul esildatud nõudmine tõstetakse seltsi või ühingu nimel ja lisatakse nõudepalvele juurde tõestatud väljavõtte peakoosoleku protokollist nõudmise avaldamise ja voliniku valimise kohta.

Vähemus kannab protsessiajamise ja volinikkude palkamise kulud ning peab kohtusse deponeerima summa, millest seltsi või ühingu kulud protsessi kaotamise korral kaetud võiksid saada ning mille suuruse kohus enne asja arutamisele määramist kindlaks teeb. Kohus ei määra asja arutamisele enne, kui nõutav summa deponeeritud.

Vähemus peab aktsiaid või osatähti ühe kümnendiku põhikapitali suuruses nõudeasja kestuse ajaks seltsile või ühingule hoiule andma; samuti peab vähemus usutavaks tegema, et need aktsiad või osatähed vähemalt kuus kuud enne peakoosolekut vähemuse hulka kuuluvate aktsionäride või osanikkude omanduses olid.

Kostjate nõudmisel võib kohus oma äranägemise järgi otsustada, kas peab vähemus kostjale võimalikkude kahjude katteks kindlustust andma ja milles see kindlustus peab seisma.

Kahjude eest, mis põhjendamata nõude läbi kostjale tekitatud, vastutavad aktsionärid või osanikud, kes pahatahtlikult või kergemeelselt toimetanud, solidaarselt.

Kohtu ja asjaajamise kulud, mis kohus kostjatelt seltsi või ühingu kasuks mõistnud ja mis kostjatelt sisse nõutud, peab selts või ühing välja maksma vähemusele, kes need kulud kandis.

§ 11. Peakoosolek võib liht häälteenamusega otsustada erakorralise revisjoni määramist seltsi või ühingu asutamise või nende asjade valitsemise kohta käivate toimetuste selgitamiseks.

Kui peakoosolek ei võta seatud korras esildatud ettepanekut vastu erakorralise revisjoni määramise kohta seltsi või ühingu asuta-

mise või nende asjade valitsemise kohta käivate toimetuste selgitamiseks, mis viimase kahe aasta jooksul tehtud, siis võivad aktsionärid või osanikud, kes esitavad aktsiaid või osatähti vähemalt ühe kümnendiku suuruses põhikapitalist, pöörata ühe kuu jooksul, arvates peakoosoleku päevast, seltsi või ühingu juhatuse asukoha rahukogusse palvega, määrata revisjoni jaoks üks kuni kolm isikut, kellel tarvilikud teadmised revideeritava asja kohta.

§ 12. Kohus võib palvet (§ 11) ainult siis rahuldada, kui nõudjad usutavaks teevad, et seltsi või ühingu ees vastutavad isikud mitteausalt on toimetanud või seadust või põhikirja tuntuvalt on rikkunud.

Nõudjad peavad oma aktsiad või osatähed (§ 11.) kuni kohtuotsuse seadusejõusse astumiseni ühingule hoiule andma ja kohtule usutavaks tegema, et nad vähemalt kuus kuud enne peakoosolekut nende aktsiate või osatähed omanikud olid.

Enne revidentide määramist kuulab kohus ära juhatuse, samuti ka nõukogu ja revisjonikomisjoni esitajate arvamise. Kui tähendatud isikud neile kohtu poolt antud kahenädalisel tähtajal oma arvamise avaldamata jätavad, otsustab kohus asja temale esitatud andmete põhjal. Sellekohasel nõudmisel võib kohus revidentide määramise oma äranägemise järgi vastava kindlustuse andmisest olenevaks teha.

Asja arutatakse kinniste uste taga.

§ 13. Juhatuse on kohustatud kohtu poolt revisjoni jaoks määratud isikutele võimaldama revideeritava asjaolu kohta käivaid seltsi või ühingu raamatuid ja dokumente läbi vaadata ning kassat ja iga muud seltsile või ühingule kuuluvat varandust revideerida.

Revisjoni kohta tehtud protokoll antakse revisjoni toimetanud isikute poolt sellele kohtule, kes neid määras. Pärast protokollist saadab kohus viivitamata ühe ära kirja sellest kaubandus-tööstuskojale seltsi või ühingu registreerimistoimetuse juurde panemiseks ja teise ära kirja seltsi või ühingu juhatusele peakoosolekule ettekandmiseks.

§ 14. Kohus määrab revidentidele revisjoni eest tasu, arvesse võttes nende poolt tehtud töö ja ülesande keerulsust; ühtlasi määrab kohus selle järgi, kui võrd revisjoni tulemuse kohaselt oli revisjoni toimepaneku nõudmine põhjendatud, kes peab revisjoniga seotud kulud kandma, kas selts või ühing või aktsionärid või osanikud, kes revisjoni nõudsid.

Revisjoniga seotud kulude kindlustamiseks võib kohus aktsionäre või osanikke, kes revisjoni nõuavad, kohustada tarvilikku summat kohtu deposiiti ette sisse maksma.

§ 15. Revidentide ja neile tasu määramisel talitab kohus tsiviil-kohtupidamise seaduses

ettenähtud ekspertide kohta käivate määruste järgi.

II.

Uue Nuhtlusseadustiku §§ 579, 580, 601, 604 ja 605 astuvad jõusse.

Nende käsitamisel tuleb tarvitada sama seadustiku esimest peatükki.

10. Kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 337., 978. ja 978¹. muutmise seadus — II luge-misel.

Üldkomisjoni aruandja **T. Kalbus.**

Seaduseelnõu võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu. Kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 337., 978. ja 978¹. muutmise seadus.

Kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 337., 978. ja 978¹. muudetakse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 337. Kohtuarstide kohuste täitmine lasub otsekohe eriliste kohtu-politsei- arstide peal.

Kohtades, kus ei ole erilisi kohtu-politsei- arste, pannakse kohtuarsti kohused: maakondades — maakonnaarsti ja linnades — linnaarsti peale; kui nad aga haiguse või mõnel muul kaaluval põhjusel ei saa ilmuda, siis kutsub kohtu-uuri- ja mõne teise ametliku või eraarsti.

§ 978. Ametlikud või eraarstid, keda kutsutakse toimetama kohtulikku uurimisi väljaspool nende asukohta, saavad sõidu- ja päeväraha samal määral, nagu kohtu-uuri- ja ameti- sõitude puhul.

Peale selle maksetakse neile, välja arvatud erilised kohtu-politsei- arstid, kohtu määramisel tasu töö eest 100—500 margani.

Laipade lahkamisel arstidele tarvilikud abijõud saavad peale sõidu- ja päevarahade kohtu määramisel tasu töö eest 100—250 margani. Seda tasu ei saa kohtu-politsei- arstide juhatusel töötavate löikekambrite kindlaltalgalised abijõud.

§ 978¹. Tõlkidele ning asjatundjatele, sinna hulka arvates ka maakonna- ja linnaarste ja teisi arste, peale eriliste kohtu-politsei- arstide, kui neid kutsutakse uurimistoimuste juurde või kohtusse nende asukohas, maksetakse tasu nende töö eest tsiviil-kohtupidamise seaduse §§ 529., 530., 531., 860. ja 862. eeskirjade järgi.

See tasu maksetakse kohtuministeriumi eelarves selleks ettenähtud summadest.

11. Perekonna- abiraha seaduse muutmise seadus — I luge- misel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg.** Käesolev seadus on ajaloolise seaduse järeltulija, mis välja kuulutamata jäi vastolude tõttu.

Käesolev seadus näeb ette, et kõik need, kes eelmise seaduse järgi perekonna-abiraha said, seda edasi saaksid. Kui käesolev seadus vastu võtmata jääks, siis tekib sarnane vahekord, et üksikud, kes varem perekonna-abiraha said, peaksid praegu ajutiselt sellest ilma jääma. Rahaasjanduse komisjoni poolt käesolevas seaduses mingisuguseid muudatusi tehtud ei ole, ja komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

12. Peeter Suure merekindluse ja mereametkonna jaoks võõrandatud kinnisvarade korraldamise seadus — II lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja rkl. Holberg'i puudumisel täidab aruandja kohuseid komisjoni esimees rkl. Jõeäär.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb): Peeter Suure merekindluse ja mereametkonna jaoks võõrandatud kinnisvarade korraldamise seadus.

V. Hasselblatt (sks): Lainud koosolekul seletas aruandja, et selgusetus seisab selles, et see küsimus on lahtine, kes on nende varanduste omanik. Krepostiraamatute järgi ei ole riik nende varanduste omanik. (A. Anderkopp, tõer: See on selge küsimus, kuid aruandja tegi ta keeruliseks!) See küsimus on niivõrt segane, et ilma seaduseta riik mõnel juhtumistel ei saa kindlaks teha, et Vene riik oli nende varanduste omanik. Selle seaduse vastuvõtmisega tahetakse aga palju rohkem kätte saada, nimelt lihtsalt kohtu otsustamist selle küsimuse kohta, kes on omanik, kõrvale hoida või ümber lükata. Aga see on pööraselt vildak tee. Sellepärast ei saa seda seletust maksvaks pidada ja kõik minu poolt antud seletused ei ole ümberlükatavad.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 1. Käesoleva seaduse alusel korraldatakse neid maa-alasid, mis endise Vene keisri ukaside põhjal 7. juulist 1913. a. (Vene sead. ja korralduste kogu art. 1385 — 1913. a.) ja 1. juulist 1914. a. (Vene sead. ja korrald. kogu art. 1905 — 1914. a.) olid määratud võõrandamisele end. Peeter Suure merekindluse ehitamiseks ja mereametkonna tarveteks, kui need maa-alad endise Vene valitsuse poolt üle olid võetud.

miseks ja mereametkonna tarveteks, kui need maa-alad endise Vene valitsuse poolt üle olid võetud.

A. Anderkopp (töer): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Käesolev paragrahv tahab lahendada nende varanduste küsimust, mida riigil tarvis on ja mis tema käest ära minna ei tohi. See on õige, selle vastu ei tohi kellelgi midagi olla. Kuid tema redaktsioon on sarnane, mis enda alla võtab ka neid maid, mida riigil tarvis ei ole, maid, mis on käinud 4—5 kätest läbi, maid, mis on kreposteeritud võõras-tele nimedele, ja mida riik ega valitsus omale saada ei taha. Kõigi nende lahkkelide kõrvaldamiseks oli minul kõnelemisi valitsuse esitajatega, ja nende läbirääkimiste põhjal oleks mul au Riigikogule esitada § 1. uuel kujul ja nimelt järgmiselt: „§ 1. Käesoleva seaduse alusel korraldatakse neid maa-alasid, mis endise Vene keisri ukaside põhjal 7. juulist 1913. a. (Vene sead. ja korrald. kogu art. 1385 — 1913. a.) ja 1. juulist 1914. a. (Vene sead. ja korralduste kogu art. 1905 — 1914. a.) olid määratud võõrandamisele endise Peeter Suure merekindluse ehitamiseks ja mereametkonna tarveteks ja: 1) kui need maa-alad endise Vene valitsuse poolt olid üle võetud ning 2) kui nad on praegu Eesti vabariigi valdamisel.

Nende maade küsimus, mis vastavad eelmise lõike esimese osa ja p. 1. nõuetele, kuid ei ole Eesti vabariigi valdamisel, lahendatakse sellekohase eriseadusega.“

Minu ettepanek nagu näha läheb lahku komisjoni ettepanekust selles, et tema ühe momendi juurde toob, nimelt selle, et käesoleva seaduse alla kuuluvad need maad, mis Eesti riigi valdamisel on. Teiste maade küsimus tuleks rohkem täpsemalt välja töötada. Võib olla on seal võimalik neid talukohtade tükke, mida riik praegu ei taha, puutumata jätta, võib olla saab teine pärast neid tükke riigimaa vastu ümber vahetada. Siis tuleks aga selle kohta pikem eriseadus anda. Sellepärast on minu ettepanekus ära öeldud, et nende maade küsimus lahendatakse sellekohase eriseadusega.

Sõjaminister **N. Reek**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on au Vabariigi Valitsuse nimel teatada, et valitsus härra Anderkopp'i poolt tehtud paranduse vastu ei vaidle.

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Härra Anderkopp'i parandus-ettepanek üldkomisjoni kaalumisel ei ole olnud, sellepärast komisjoni nimel sellega ühineda ei saa.

Juhataja **M. Martna**: § 1. kohta on rkl. Anderkopp'ilt ettepanek. (Hääletatakse.)

Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud, seega on § 1. vastu võetud rkl. Anderkopp'i ettepanekus.

§§ 2. ja 3. võetakse nähtava enamusega muutmatult vastu.

§ 2. Eelmises paragrahvis tähendatud kinnisvarade Eesti vabariigi, kui omaniku, nimele kinnistamiseks on kinnistusjaoskonnale vaja ette panna järgmised tõendavad dokumendid:

1) Vene võimude poolt kokkuseatud nimekiri võõrandatud kinnisvara kohta või tõestatud ärakiri nimekirjast;

2) vastavate Vene võimude poolt võõrandamise puhul kokkuseatud kinnisvara plaan, või selle puudusel ärakiri.

P. p. 1. ja 2. ettenähtud dokumentide puudumisel sünnib tähendatud kinnisvarade kinnistamine Eesti vabariigi nimele Eesti valitsusametuste poolt kokkuseatud aktide ja dokumentide põhjal.

§ 3. Kui võõrandatud kinnisvara eest tasu jäi omal ajal kindlaks määramata, määratakse see endise omaniku nõudmisel S. K. X k. § 582. ettenähtud komisjoni poolt, kelle otsused kinnitab Vabariigi Valitsus.

Hindamisnõudmine tuleb esitada sõjaministeeriumile igal juhtumisel ühe aasta jooksul, arvates käesoleva seaduse maksimahakkamisest. Vastasel korral jääb kinnisvara tasuta Eesti vabariigi omanduseks.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 4. Käesoleva seaduse § 3. esimeses lõikes nimetatud kinnisvarade hinna aluseks loetakse võõrandamisaegne hind Vene rublades ja arvatakse ümber Eesti markadesse, kursiga üks Vene rubla — 1,5 Eesti marka“.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Holberg'ilt on kirjalik ettepanek, § 4. vastu võtta järgmiselt: „§ 4. Selle seaduse § 3. esimeses lõikes nimetatud kinnisvarade hinna aluseks loetakse Vene sõjavõimude poolt kinnisvara valdamisele võtmise aegne hind Vene rublades ja arvatakse ümber Eesti markadesse, kursiga üks Vene rubla — 1,5 Eesti marka.“

Sõjaminister **N. Reek**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Parandus ei ole sisuline. See lubab selgemaid võimalusi vahakordade lahendamisel, ja sellepärast Vabariigi Valitsus sellega ühineb.“

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Parandus üldkomisjonis arutamisel ei ole olnud, sellepärast ei saa üldkomisjoni nimel sellega ühineda.

Juhataja **M. Martna**: Hääletamisele tuleb § 4. rkl. Holberg'i poolt ettepanek kujul. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 4. rkl. Holberg'i ettepanekus vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 5. Kui kinnisvara eest on tasu kindlaks määratud või tasu suhtes omanikuga kokku lepitud, kuid tasu kas osalt või täielikult välja maksmata, siis maksetakse see välja § 4. alusel.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Holberg'ilt on kirjalik ettepanek, § 5. võtta järgmiselt: „§ 5. Kui kinnisvara eest on tasu kindlaks määratud või tasu suhtes omanikuga kokku lepitud, kuid tasu kas osalt või täielikult välja maksmata, siis maksetakse see välja § 4. tähendatud rahakursi järgi.“

Sõjaminister **N. Reek**: Vabariigi Valitsus paranduse vastu ei ole.

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Üldkomisjonis parandus kaalumisel ei olnud, sellepärast komisjoni nimel sellega ühineda ei saa.

Juhataja **M. Martna**: Hääletamisele tuleb § 5. rkl. Holberg'i ettepanekus. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 5. rkl. Holberg'i ettepanekus vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär** (loeb):

§ 6. Kinnisvara, mille võõrandamise kohta on olemas § 2. tähendatud tõendavad dokumendid, kuid mis tegelikult on läinud tagasi endise omaniku või tema õigusejärglasele valdamisele, võidakse tema palvel tasuta tagasi anda omanduseks kas tervelt või osalt, kui võõrandamist riiklikuks otstarbeks vaja ei ole. Tagasiandmise otsustab Vabariigi Valitsus sõjaministri ettepanekul.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Holberg'ilt on ettepanek, § 6. võtta järgmiselt: „§ 6. Kinnisvara, mille võõrandamise kohta on olemas § 2. tähendatud tõendavad dokumendid ja mis tegelikult on läinud tagasi endise omaniku või tema õigusejärglasele valdamisele, võidakse tema palvel tasuta tagasi anda omanduseks kas tervelt või osalt, kui võõrandamist riiklikuks otstarbeks vaja ei ole. Tagasiandmise otsustab Vabariigi Valitsus sõjaministri ettepanekul.“

Sõjaminister **N. Reek**: Vabariigi Valitsus ettepaneku vastu ei vaidle.

Aruandja **A. Jõeäär** (lõpusõna): Parandus üldkomisjonis arutamisel ei ole olnud, sellepärast ei saa sellega ühineda.

Juhataja **M. Martna**: Hääletamisele tuleb § 6. rkl. Holberg'i ettepanekus. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 6. rkl. Holberg'i ettepanekus vastu võetud.

A. Jõeäär (stp): Lugupeetud härrad rahvasaadikud! Ma teen ettepaneku, käesolevat seaduseelnõu täiendada uue paragrahvi, ja et Vabariigi Valitsusel ainult ühe variandiga on võimalik ühineda, siis esitan vastuvõtmiseks kaks varianti: Selle variandi, mis Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõus § 7-na oli sisse võetud ja teise, mis üldkomisjonis arutamisel oli alamkomisjoni ettepanekuna. Seletan ka, milles nende erinevus. Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõus kõlas § 7. järgmiselt: „Kõik lepingud ja muud toimingud, mis tehtud riigi nimele kinnistatava kinnisvara kohta peale nimekirja kokkuseadmist võõrandamise puhul, loetakse maksvusetaks.“ See on iseenesest laiemaulatuslik ettepanek, kui minu teine variant. Kui võõrandamise nimekirja, mis ette nähtud X kõites, on tehtud juba Vene valitsuse ajal ja kui pärast selle nimekirja kokkuseadmist omanik sõlmis mingisugused lepingud kinnisvara kohta, kasutades asjaolu, et kinnisvara alles tema nimele kinnistatud oli, siis selle paragrahvi vastuvõtmisega antakse võimalus sarnaseid lepinguid tühistada. Minu poolt ettepanud teine variant § 7. kohta kõlaks järgmiselt: „§ 7. Kõik lepingud ja muud toimingud, mis endised omanikud kolmandate isikutega teinud riigi nimele kinnistatava kinnisvara kohta pärast kinnisvara ülevõtmist Vene valitsuse poolt, loetakse maksvusetaks.“ Siin on aluseks võetud see moment, et varandus on juba üle läinud riigi valdamisele, ja kui sarnase varanduse kohta, mis omal ajal üle läinud endiselt omanikult riigi kätte, omanik siiski veel mingisuguseid lepinguid sõlminud, loetakse need maksvusetaks. Minu ettepanek läheb kaugemale valitsuse ettepanekust sellepolest, et seda võib kasutada ka nende kinnisvarade kohta, mis ei olnud üle võetud võõrandamisaktide põhjal, vaid ostu-müügi lepingute põhjal. Valitsus on huvitatud krundist, mis lennuväe jaoks kavatakse üle võtta. See endisel ajal osteti omaniku käest, sõlmiti leping, mis ka alla kirjutati, kuid seda maa-ala ei jõutud kreposteerida. Nüüd tõstis sõjaministeerium protsessi selle kinnisvara kohta, võõrandamist aluseks võttes, kuid kohus leidis, et seda nõudmist rahuldada ei saa, põhjusel, et võõrandamisega tegemist ei ole, vaid

ostu-müügi lepinguga. Oli vaja esitada kinnistuse-jaoskonnale ostu-müügi leping, kuid vahepeal oli endine omanik, kes praegu välismaal elab, kasutanud asjaolu, et kreposteerimiseks oli tarvis algleping välja anda, ei andnud seda lepingut mitte välja. (J. Mürk, mo: Kus kohal see krunt on?) See pidada olema kellegi Mayer'i krunt Kadriorus. Asjaolu kasutades, et algleping oli alles notari käes, ja et seda ei saadud krepostijaoskonnale esitada, sõlmis endine omanik uue lepingu ja müüs kinnisvara ära. Sarnane leping on moraali vastane. Seda lepingut ei saa aga praegumaksvate seaduste alusel otsekohe tühjaks tunnistada, riik võib ainult kahjutasu nõudmisega esineda endise omaniku vastu. Selles mõttes oleks minu redaktsioon soovitam, sest see võimaldaks riigile oma õigusi jalale seada. Kolmandad isikud võivad müüjalt oma raha tagasi nõuda.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Kellelgi ei või midagi olla selle vastu, et õiguslikus vahekorras ja õiguslikus protsessi korras on riigil oma kodanikkude vastu teatav ülekaal. Ka protsessi kord näeb ette, et riigi käest ei saa näiteks nõudmise kindlustust nõuda jne. Riik on maksudest vaba, riigil on väga paljud eesõigused, kui ta protsessib oma kodanikkudega. Aga niikaugele ei tohi meie minu arvates minna. Kui meie tahame suurte reformidega ühte või teist majanduseala korraldada, siis võib väga palju ümber moodustada, aga ma palun jumala pärast: jätke meie krepostiraamatud puutumata. Krepostiraamatud on seni rikkumata kõik need rasked ajad läbi elanud, ja ma arvan, et need mõlemad variandid väga tuntavalt rikuvad korda krepostiraamatu suhtes.

Siin kirjeldati ühe krundi lugu, mille eest Vene valitsus on tasu maksnud. Tean ainult ühte asja, et Mayer'i käest ostis selle krundi üks meie parem õiguseteadlane, kes seda krundi pärast jagas, ja nüüd on sinna peale ehitatud palju eluhooneid, muuseas ka Puhkide villa. Nüüd tahame seda korruga tühistada. Meil räägiti, et tasuküsimuses on Vene võimudega kokku lepitud ja otsus tehtud, seda temale tagasi anda. Meie ei saa siin oma peale võtta kohtuniku osa ja seletada, et Mayer'il või tema õigusejärglastel puuduvad õiguslikud alused selle omanduse kohta. Meie tahame sellega võimalust anda kaotatud protsessi võita seadusandlikul teel. See on ebamoraalne, mu härrad. Arvan, et need mõlemad variandid tuleksid kindlasti tagasi lükata.

T. Kalbus (töer): Ma võtan sõna härra Jõeääre ettepaneku puhul ja arvan, et seda

ettepanekut ei saa vastu võtta järgmistel põhjustel. Ma peatun kõigepealt küsimuse faktilise külje juures. Krundi kohta, millest jutt on, võib iga Riigikogu liige, keda see huvitada võiks, andmeid saada kohtupalati aktist. Seal selgub, kuidas asjad on. Asi ei ole sugugi nii, nagu härra Jõeäär seda ette kandis. Asi on järgmine: Oli vaja Tallinna merekindluse komandandi maja ehitada ja sellepärast otsustati sunniviisil võõrandada Mayer'i krunt. Sarnasel puhul tehakse kõige enne ettepanek, et hinna asjus omanikuga vabatahtlikult kokku leppida. Tol ajal oli varanduse hooldaja kadunud Poska. Poska sõlmis kokkuleppe müümise kohta. Muidugi, siis kadus sundvõõrandamine. Kui komandant seda maad nägi, siis leidis, et see maa on väga madal ja et maja ei kõlba sinna ehitada. Komandant loobus sellest lepingust ja andis Poska'le allkirja, et see leping, mis nende vahel sõlmitud, on tühistatud. Krunt antakse Poska'le tagasi. Mõlemad lepingud, üks, mille sõlmis Poska, ja teine, kus on komandandi allkiri lepingu tühistamise kohta, on kohtupalati aktis. (A. Jõeäär, stp: Kas raha ka tagasi makseti?) Kas raha tagasi makseti, seda ma ei tea. Igal juhtumisel käidi siin kõik kohtuinstantsid läbi, ja kruntide omanikud jäid ikkagi võitjateks.

Kõik rkl. Jõeääre ettepanekud on sihitud Mayer'i krundi kohta, missugune krunt on aga krepoteeritud eraisikute nimele ja mille peale on obligatsioonid tehtud. Osa neist obligatsioonidest on Eesti panga käes pandiks, osa on teiste isikute käes. Ma ei kujuta ette, et kui kohtuinstantsid on küsimuse otsustanud, siis ei leia, missugusel alusel võime meie kohtuotsust revideerima hakata. Seadusega tunnistasime need tehingud tühjaks, ja kui nüüd Riigikogu seisukoha vastu võtab, et kõik lepingud tühjaks tunnistatakse, ühtlasi toimingud, mis kohus on teinud, siis võiksin ka mina järgmisel päeval Riigikogule esitada seaduse, millega paluksin kohtuotsust tühistada. Kui kellegi advokaadi klient on kohtuotsust kaotanud, siis ei või meie ometi siia Riigikogusse tulla seadusega, mis selle kohtuotsuse revideerimisele võtaks. Vaadake, niikaugele meie minna ei saa! Kas raha on maksetud, seda ma ei tea. Kui ta ei ole maksetud, siis nõudku riik seda sel ajal maksva seaduse põhjal. Ei või ometi seadusega tühistada kohtu toiminguid. Sellepärast arvan, et ei võiks neid parandusi, mida rkl. Jõeäär tegi, vastu võtta.

A. Tõllassepp (rhv): Üldkomisjoni koosolekul kui ka siin tähendati seda, nagu oleks Jüri Jaakson Mayer'i krundi ostnud, või

vähemalt kuidagi viisi selle osanikuks olnud. Tahaksin selle peale tähelepanu juhtida, kuidas see lugu tõepoolest oli, ja et need seletused Jüri Jaakson'i kohta, nagu oleks ta väga huvitatud olnud Mayer'i protsessist, ei vasta tõele.

24. apr. 1918. sõlmiti leping Jaan Poska kui maksujõuetu võlgniku Richard Mayer'i asjade vannutatud eestkostja ja Heinrich Väljamäe ja Villem Pinkovski vahel.

Lepingu põhjal ostsid Väljamäe ja Pinkovski Mayer'i krundi ja müüsid veel samal päeval, 24. aprillil 1918., 11 osa temast edasi, kuna 2 osa omale jätsid.

Mõni päev hiljem omandas Villem Pinkovski Otto Beneke'lt viimase päralt oleva krundi, mis on Mayer'i krundi kõrval, ja müüs selle edasi 17 isikule; nende viimaste hulgas oli ka Jüri Jaakson.

Mõlema krundi osanikud kavatsesid omad krundid omavahel väikesteks kruntideks ära jagada. Et partselleerimist hõlpsam oleks läbi viia, kavatseti seda ühiselt ette võtta.

Enne kui partselleerimisele suudeti asuda, tõusis protsess Mayer'i krundi pärast sõjaministeeriumi ja Richard Mayer'i vahel, kes krepotiraamatute järgi ikka veel krundi omanikuks oli.

Protsessi kaotas sõjaministeerium nüü rahu-kogus, kui ka kohtupalatis. Rahukogu otsus oli 23. nov. 1923. ning kohtupalati otsus 5. juunil 1924.

Protsessist Beneke krundi omanikud sugugi osa ei võtnud, ega neisse see protsess ei puutunud, sest kui protsess oleks kaduma läinud Mayer'i krundi omanikkudel, oleksid Beneke krundi omanikud oma krundi ikkagi takistamata kätte saanud.

Pärast seda, kui Mayer krundi omanikud protsessi lõplikult olid võitnud, tekkis uuesti küsimus, kas mitte otstarbekohasem ei ole kruntide partselleerimist koos ette võtta, et otstarbekohasemalt jagamist läbi viia.

See küsimus otsustati jaatavalt, ja 1925. a. partselleeriti mõlemad krundid koos, kusjuures tingimus oli, et pärast partselleerimist loosi läbi otsustatakse, missuguse krundi iga osanik saama peab. Loosimine oli oktoobrikuus 1925. a., ja loosimisel sai Jüri Jaakson oma krundi Mayer'i krundist. Kuni selle ajani ei ole Jüri Jaakson'il mingisugust huvi Mayer'i krundi vastu olnud. Nõnda et need teated, mis üldkomisjoni koosolekul kui ka ajalehtedes ilmusid, nagu oleks Jüri Jaakson Mayer'i krundi asjus sellepärast protsessinud, et tema isiklikud huvid sellega seotud on, ei vasta tõele. Selle maa-ala pärast, mis Jüri Jaakson ostis, ei ole mingisuguseid kohtuprotsesse olnud.

J. Soots (põl): Lugupeetud rahvasaadikud! Need andmed, mis Riigikogu liikmed Kalbus kui ka Tõllasepp selle maatüki kohta ette tõid, mis Mayer'i pärijate krundi nime all tuttav on, on puudulikud. Mul ei ole meeles kõigi paberite sisu, mis seda krunti käsitavad, aga siiski tahaksin ma täiendada ettetoodud andmeid. See on õige, et lõppude-lõpuks kokku lepiti hinna suhtes, mis riik selle krundi eest pidi maksma, kuid maa on alguses ikka võõrandatud. Kui tuli hinna määramine, — hinna võib määrata kas kokkuleppel, või hindamise komisjoni poolt — siis lepiti kokku ja määrati hind terve krundi eest 115.000 rubla. Sellest maksti 90.000 rubla kohe välja. Allkiri sellest on olemas, et raha Vene riigilt on vastu võetud. Krundi ei suudetud sellepärast Vene riigi nimele kreposteerida, et hakkas üldine lagunemine. Kui Eesti riik välja kuulutati, Vene võim ära kadus, siis jäid endised kindluse ehitamise valitsuse ametnikud siia ja kõik pitsatid jäid nende ametnikkude kätte. Nad kasutasid neid pitsateid selleks, et hakkasid inimestele, kellelt maa võõrandatud, tunnistusi välja andma, et Vene riigil nende maade kohta enam nõudmist ei ole. Üks niisugune tunnistus leidis ka kadunud Poska'l. Aga et keegi riigilt saadud raha oleks tagasi maksnud, see ei leia kuskil tõendust. Kui siin raha tagasimaksmisest räägitakse, siis oli see, võib olla, väike altkäemaksukene, mis kuskil on ametnikule antud, et tunnistus välja antaks, et Vene riik maa peale enam ei pretendeeri, või et talle need originaal võõrandamise dokumendid tagasi annaks. Neid originaal dokumente otsiti taga, ja siis selgus, et nad kindluse arhiivist on endiste omanikkude kätte tagasi läinud. See on õige, et kadunud Poska okupatsiooni ajal tegi esimese maa edasimüümise lepingu. Aga Mayer'i volinik tühistas selle, sest et see oli ainult fiktiivne leping ja maa polnud ümber kreposteeritud. Raha aga ei ole Vene riigile tagasi maksetud, ja rahulepingu järgi läks ta Eesti riigile. Ta kreposteeriti ka Eesti riigi nimele, aga sellepärast, et ei olnud originaal dokumente vaid ainult koopiad, kuna aga nõutakse, et originaal dokumendid peavad olema, siis tühistati kreposteerimine. On ju teada, et nende maade korraldamise seaduseelnõu esitati I Riigikogule, siis ka II ja III, aga Riigikogu ei ole seni vaevaks võtnud seda seadust arutada. Ja sellepärast on see Mayer'i pärijate krunt läinud kolmandate isikute nimele. Ma ütlen, on ka teisi krunte minekul, ja kui seadust ei tule, siis ka lähevad. Fakt on igatahes see, et Vene riigivalitsus maksis 90.000 kuld-rubla selle krundi eest. Rahulepingu järgi pidi see Eesti riigi omanduseks saama. Aga kahjuks ei ole ta seda. Meie ei või seda õigeks pidada.

Kui siin öeldakse, et see ei kõlba, et kui mingi varandus kord on kreposteeritud kellegi nimele, siis ei või seda tagasi nõuda, siis ma arvan, et kui kolmanda isiku käest võetakse varastatud vara ära ja tasu ei maksta, siis võiks ka riigivarandust tagasi võtta, kui ta kolmanda isiku nimele on sattunud. Mulle näib, et siin on täielik analoogia olemas.

V. Hasselblatt (sks): Ma arvan, et väga paljude Riigikogu liikmete seisukoht selle paragrahvi suhtes ripub sellest ära, mis kavatseb Vabariigi Valitsus selle kuulsa Mayer'i krundiga teha, kuivõrt ta on sõjalisteks otstarveteks kasulik jne. (Vahelhüüe aruandja A. Jõeääre poolt.) Ei, ma räägin neist maist, kus praegu eluhood peal seisavad.

Teiseks tahtsin Riigikogu liikmete tähelepanu selle peale pöörata ja küsida, mis saab nende obligatsioonidega, mis vahepeal on tehtud. Siin räägitakse ainult, et leping tühistatakse, aga meil maksvate seaduste järgi on obligatsioonid igatahes siduvad, ja kuidas tuleb seda lahendada ning missugustele võluskujatele tuleb raha tasuda, kui Vene rahas, siis missuguse kursiga jne. Minu arvates ei saa niisugust tähtsat küsimust ühe hoobiga maha matta ja öelda, et lepingud tühistatakse, ja obligatsiooni küsimus jääb interpreteerimata.

Edasi tahtsin öelda, et kui asi nii on, et riigi huvid on vahepeal Vene võimude poolt halvasti kaitstud, ja Mayer suutis selle maa tagasi saada ning kolmandatele isikutele usutavaks teha, et tal selle maa peale õigus on, siis on siinkohal riik kaotanud, nagu kaotab kodanik, kui ta edasikaebamise tähtaja, näiteks sel korral, kui ta tulumaksu vastu protesteerida tahab, mööda laseb minna. Kodanik ei saa oma õigusi siinkohal jalule seada seadusandlikul teel, sest Riigikogust heidetakse ta välja ja saadetakse ta kohtusse. Nii tuleb tihti riigi ja kodaniku vahekorras ette, et kodanik kaotab oma õigusi, aga ka mõnikord väga harva tuleb ette, et riik kaotab oma õigusi ja niisugune ongi — võib olla — lugu Mayer'i krundiga.

T. Kalbus (töer): Ma tahtsin härra Soots'i ütelsi natukene korrigeerida. Nimelt sõjaministerium ise esitas lepingu selle kohta, mis on sõlmitud Poska ja komandandi vahel. See leping on olemas kohtupalati aktides. Ütelus, et lepingut ei ole olemas ja et sõjaministerium ei ole seda esitanud, ei ole õige. Samuti on seal olemas ka see dokument, kus komandant ära ütles lepingust, ja kus Mayer sai krundi tagasi. Need on kõik kohtupalati aktides olemas. See otsus on kohtu poolt tehtud, ja ma ei kujuta ette, kuidas nüüd Riigikogu saab ja võib öelda, et need lepingud ei

ole maksvad ja tahetakse seadustega kohtuotsused tühistada. Kui raha ei ole tagasi makstud, siis nõudku riik seda seaduste põhjal, mis meil sel ajal maksid, nõnda ei saa ometi kohtuotsuseid tühistada. See on lausa ülekohtus öelda, et selle kohta dokumenti olemas ei ole. (Vahelhüüe J. Soots'i, põl poolt.) Kas see dokument õige või mitte, selle kohta võin öelda, et notar, kes selle kokku seadis, sattus kohtu alla, kuid enne, kui kohus tema kohta otsuse sai teha, suri ta vangimajas ära.

Aruandja A. Jõeäär: Mina pean härra Kalbus'e poolt etteoodud väite öien-damiseks faktilise märkusena tähendama seda, et komisjonis valitsuse esitaja, sõjaministee-riumi endine juriskonsult tähendas selle kohtu-palati otsuse kohta, et kohus on selle nõudmise tagasi lükanud ainult vormilistel põhjustel. Oli tarvis ainult kreposteerida ostu-müügi leping, ja selle jaoks pandigi kohtupalatile vastaselt poolt ostu-müügi leping ette, et tõendada, et tegemist ei ole võõranda-misega, vaid lepingu vahekorraga. See oli valitsuse esitaja seletus komisjonis. (T. Kal-bus, tüer: Mis siis meie teeme nüüd seadusega muudatusi?) Siin ei ole mingi-suguse kohtuotsuse muutmise tegemist.

Sõjaminister N. Reek: Väga lugu-peatud Riigikogu liikmed! Ma arvan, et siin on praegu tegemist arusaamatusega § 7. uuesti sissevõtmisel. Asjalugu on niisugune, et valitsus ühines § 1. uue redaktsiooniga, mille ka Riigikogu enamuse pärast vastu võttis ja kus on valdamise moment sees. Tähendab, nende maade küsimus, mis praegu valdamisel ei ole, tuleb § 1. teisele lõikele vastavalt lahenda-misele, kui soovitakse. Sellepärast et järje-kindel olla, leiab Vabariigi Valitsus, et § 7. uuesti sissevõtmine ei ole praegu tarvilik.

Pealegi III lugemisel üldkomisjonis Vaba-riigi Valitsuse esitaja ühines arvamisega, et § 7. võib maha kustutada.

Aruandja A. Jõeäär (lõpusõna): Seda parandus-ettepanekut kaalus komisjon, ja II lugemisel võeti see vastu sarnasel kujul, nagu minu poolt esitatud variant II, kusjuures see komisjonis võrdlemisi suure häälteenamusega vastu võeti. III lugemisel aga lükkas üldkomis-jon § 7. tagasi. Põhjused, miks ta seda tegi, peaksid leiduma üldkomisjoni seletuskirjas, kuid kahjuks ei ole selles seletuskirjas põhjen-dusi ette toodud. Sellepärast ei saa mina seletusi anda selle kohta, missugustel motiividel komisjon selle paragrahvi välja jätta otsustas.

Valitsuse esindaja, sõjaminister, leidis, et kui järjekindel tahetakse olla, et sarnasel korral

§ 7. tarbetuks muutub. Mina arvan aga, et niisugusel korral, kui III lugemisel peaks vastu võetama § 1. sarnases redaktsioonis, nagu kom-isjon ette pani, siis on tingimata ka § 7. vastuvõtmine tarvilik. Ja sellepärast tuleb ettepanek hääletada ja III lugemisel siis kokku-kõlastada § 1. redaktsiooniga.

Sisuliselt pean tähendama, et kindral Soots'il siin õigus oli, kui ta ütles, et mingisu-gust ülekohtu § 7. vastuvõtmine ei tee, sest siin on tegemist ühe niisuguse toiminguga, mida ei saa lugeda, et ta oleks toimetatud heas usus. Endine omanik teadis väga hästi, et tema on oma kinnisvara ära müünud Vene riigile, oli selle eest raha kätte saanud, ja kui siis sar-nane omanik, kes oma varanduse ära on müünud, tuleb ja hakkab seda teisele edasi müüma, siis see müüja küll heas usus ei talita. Tekib küsimus, kas ostjad teadsid, et see Vene riigi oma on. Ja kui ostjate kohta see selge on, et nad teadsid, et see Vene riigi oma on ja läksid seda siiski ostma, siis ei või kõnet olla, et nad siin südametunnistuse järgi öieti või heas usus talitanud oleksid.

Vallasvara kohta käivate seaduste järgi võetakse kolmandalt isikult asi ära, kui see kuskilt varastatud on, ja antakse õigele oma-nikule tagasi. Ja nii tuleb ka siin talitada, sest maa-ala, mis seadusevastaselt riigilt oma kätte võetud, tuleb nüüd riigile tagasi anda.

Üldkomisjoni nimel ei saa ma ettepanekuga ühineda ja palun sellepärast seda eraldi hääle-tada.

Juhataja M. Martna: Rkl. Jõeäärelt on ettepanek, vastu võtta uus paragrahv järg-mise sisuga: „§ 7. Kõik lepingud ja muud toi-mingud, mis tehtud riigi nimele kinnistatava kinnisvara kohta peale nimekirja kokkusead-mist võõrandamise puhul, loetakse maksvuse-taks.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamu-sega on ettepanek tagasi lükatud.

Rkl. Jõeäärelt on veel teine ettepanek, võtta § 7. vastu järgmiselt: „§ 7. Kõik lepingud ja muud toimingud, mis endised omanikud kol-mandate isikutega teinud riigi nimele kinnista-tava kinnisvara kohta pärast kinnisvara üle-võtmist Vene valitsuse poolt, loetakse maksvu-setaks.“ (Hääletatakse.) Nähtava ena-musega on ettepanek tagasi lükatud.

Vaheaeg kl. 12.05 min. — kl. 12. 25 min.

13. Riigikogu järgmise koosoleku aja ja päevakorra määramine.

Abiesimees **R. Penno** (korra kohta): Juha-tuse nimel on mul au ette panna, pidada täna õhtul kell 5 Riigikogu koosolek päevakorraga, mille ma ette kannan. Pean tähendama, et juhatus peab tar-

vilikuks selle koosoleku pidamist selleks, et redaktsiooni komisjonil võimalik oleks põhjalikumalt redaktsioonilisi parandusi teha ja et mitte ette ei tuleks, nagu eelmise istungjärgu lõpul, et seadus teatud puuduste tõttu välja kuulutamata jäi. (A. Anderkopp, tõe: Tähendatud seadus redaktsiooni komisjonis läbivaatamisel ei olnud.) Ma vabandan, ma ei tahtnud sellega öelda, et redaktsiooni komisjon on süüdi, vaid et redaktsiooni komisjon seaduste tekstidega saaks tutvuneda.

Päevakord oleks järgmine: (vaata pr. nr. 87/53.)

Muuseas on juhatuse ettepanekust välja jäänud Eesti-Vene rahulepingu põhjal Vabariigi Valitsusele üleantud väärtpaberite tagasiandmise seadus — üldkomisjoni ettepanek, sellepärast, et tänane Riigikogu koosolek on otsustanud seda seadust mitte kiireks tunnustada ja sügisel arutamisele määrata.

V. Hasselblatt (sks): Kahjuks ei viibinud ma Riigikogu koosolekul, kui tehti ettepanek ja ka vastu võeti, et veneaegsete aktsiate tagasiandmise seadus päevakorrast välja jätta. Kui ühe seaduse kohta võib mitte ainult seletada, vaid ka tõendada, et ta kiire iseloomuga on, siis on seda see seadus. Kuldbilansside seaduse järgi on tarvilik, et kõik aktsiad, mis vähem on kui viistuhat marka, kokku liidetak. Aga kui nad kokku liidetud ei ole, siis sel korral võib aktsiaselts nad nominaalväärtuse järgi omandada. Kui see küsimus ligemal ajal ei saa lahendatud, siis mitte ainult aktsionärid ei saa aktsiaid kätte, vaid ka riik ei ole suutnud neid protseduure läbi viia, mis kuldbilansi seadus nõuab. Järelikult, niihästi riik kui ka aktsionärid kaotavad sel puhul. Kiiremini kui kuue kuu jooksul ei saa seda küsimust lahendada, sest seal on kuulutuste ja tagasiandmise tähtajad jne. Nii et kui meie sügisel tahame seda seadust arutada, siis tuleks aga kuldbilansi seadust vastavalt muuta. See on ainukene tee.

Silmas pidades, et Vabariigi Valitsus on põhjused ette toonud, otsustada kiireks see seaduseelnõu, teen ettepaneku, ettekantud päevakord täiendada punkt 6-ga ja punkt 6. alla võtta tähendatud seadus.

Tahtsin veel juurde lisada, et alamkomisjonis arutati tähendatud seaduseelnõu 3 lugemisel poole tunni jooksul. Üldkomisjonis arutati sama eelnõu II ja III lugemisel 25 minuti jooksul. Tähendab, ei ole kartust, et selle eelnõu arutamine võtaks palju aega.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Hasselblatt'ilt on täiendav ettepanek päevakorra

kohta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Asun abiesimees Penno ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

14. A/s. „Aeronaut“i riigimaksudest vabastamise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg**: 1924. aastal määrati a/s. „Aeronaut“ile toetus 10.000.000 marga suurus. Sel puhul on aga unustusse jäänud vastav märkus sellele seaduseelnõule juurde lisada, et summa, mis toetuseks määrati, ei kuulu mitte äri- ja lisamaksude alla. Kuna vastavate seaduste põhjal on see tuluks arvatud, ja maksuametkond on maksude sissenõudmisele asunud, siis on valitsus selle sissenõudmise seisma pannud ja tarvilikuks pidanud siin vastava seaduseelnõuga esineda, et need maksud saaksid ära jäetud. Momendil, mil toetus määrati, ei olnud kavatsust seda äri- ja lisamaksu alla paigutada. Rahaasjanduse komisjonis see sisulikult vaidlusi ei tekitanud, küll aga tekkisid pikemad läbirääkimised sel puhul, kuidas eralennuasjandust korraldada. Rahaasjanduse komisjon leidis, et praegune toetuse kord ei ole normaalne, ja meil tuleks kindel kord välja töötada ja asuda selles asjas kindlale seisukohale. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

H. Martinson (tp): Rahaasjanduse komisjonis, kus käesolev seaduseelnõu arutamisel oli, katkestati selle arutamine esimesel päeval sellepärast, et mõnesugused täiendavad andmed veel puudusid. See, mis aga järgmisel päeval ette kanti, ei annaks tõesti ühtki põhjust selleks, et „Aeronaut“i“ peaks riiklikult toetama. Peaaegu küll ühel häälel tunnistati see väga tähtsaks ja tarvilikuks, et peaksime eralennuasjandust edendama, aga leiti ka väga palju põhjendusi, mis „Aeronaut“i“ tegevuse peale kaunis halva varju heidavad. Kindralstaabi esitaja poolt toodi mõnesuguseid asjaolusid ette, kuidas „Aeronaut“is“ omalajal olnud välismaa ohvitserid lenduriteks ja neil olnud filmiaparaadid kaasas, mis riigikaitse seisukohast vaadates kahtlane olnud. Otsekoheseid tõendusid spionaashiks ei olla olnud, välismaa ohvitserid saanud aga viimaks lenduri kohtadelt tagandatud. Meie oleme väga palju niisuguseid asutusi näinud, kus suure isamaalise vajadusega tegevusse asutatakse, ja kui siis asi hakkab alla mäge minema, siis katsutakse riigi poolt toetust saada. Kas meie eralennuasjandus tõesti nii väga tarvilik on, kui seda kiidetakse, selle juures lubatagu mind kahelda,

kuna meil ju riigil on oma lennuasjandus, mida võib kasutada ühel kui teisel viisil, ka riigikaitse seisukohalt. Nagu komisjonis selgus, ei olla a/s. „Aeronaut“ neid ülesandeid, mis ta oma peale võtnud, kuigi suurelt täitnud. Esimestel aastatel olla reisijate ja kaubavedu omast kohast ka natuke olnud, aga aast-aastalt olla see vähemaks jäänud.

Sellest, kes seal seltsi eesotsas, kes seal aktsionärid on, selgus, et seal on väga palju tuntuid nimesid, kes tõepoolest usaldust ei vääri, sarnast usaldust, et riik peaks seda ettevõtet toetama, kus nad eesotsas või juhtival kohal on. Nimesid ei hakka ma nimetama. Teiste hulgas on seal väga tuntud nimi, isiku oma, kes aktsiaseltside juhatuse liikmete vastutusele võtmise seaduseelnõu vastu komisjonis raius. Võib olla, et tal kartuseks põhjust oli, võib olla, et see kartus ka kuidagi „Aeronaut“iga ühenduses oli või on.

Näitena tooksin väikese juhtumise ette, mis õige selgesti karakteriseerib „Aeronaut“i juhtivaid tegelasi. See oli 1926. a. algul, talvel, kui üks meile kõigile tuntud isik, Riigikogu liige — praegu pole teda siin näha — oli Soomest tahtnud tagasi Tallinna sõita. Üleveo eest võttis „Aeronaut“ harilikult 2.000 marka. Sel korral olid aga jääolud sarnased, mis laevasõitu suuresti takistasid, oli karta, et reisijad mitu päeva peavad teel olema. Selle kartuse pärast sõitsid Venemaa kaudu ringi mõnedki, kellel see võimalik oli. Neil aga, kes ühel või teisel teel sõita ei saanud aja puuduse pärast, „Aeronaut“ kõrgendas sõiduhinda 4.000 marga peale. See näitab kõige selgemini, kui soliid äri see on: Kui häda on käes, siis pigistab kõri teisel kinni, et aga enesele teise hädast profiiti välja lüüa.

Komisjonis toodi veel ette, et praegused „Aeronaut“i juhatuse liikmed teenida ilma tasuta. Ma ei tea selle vastu vaielda. Väga võimalik, et nad otsekohest tasu ei saa. Aga et nad asutasid seltsi omalajal just selles mõttes, et edaspidi riigi käest toetust saada, see on arvatavasti selge. Ja et nad võib olla natukene raha ka sinna sisse panid, seda ei taha ma sugugi eitada. Isamaalise tähtsuse tõstmise firma all vähemate summadega riskeerida, kui riskeerimine edaspidi tulu töötab anda, kas otse aineliselt, või mõnel muul teel, pole kuigi suur teene. Usun aga, et nende härrade isamaaline vaimustus silmapilk kadunud oli, kui äri tulu ei toonud. Ja et ta tulusid ei too, on siiaamani andmed näidanud ja et ta tulevikuski tulusid tooma ei saa, see on vist igapähele täiesti selge. Praegu seisab ta täiesti. Ma mõtlen, niisugusele ettevõttele, mis kuidagi moodi kindlale alusele ei ole raja-

tud ja mis surmale pühendatud, ka sellest abist hoolimata, mis ta riigimaksust vabaksjätmise läbi saab, seda kuidagi moodi toetada ei saa. See on umbes sarnane, kui surnud hobuse eest maksmine. (Vahelhüüe Riigivanema J. Teemandi poolt.) Tuleb maksta surnud hobuse eest tagantjärele, kui ta võla peale on võetud. Meil ei ole seda tarvis. Riigil on oma lennuasjandus olemas, mida riigikaitse seisukohast võiks soovitavaks pidada. Toetuse põhjenduseks seletati veel rahaasjanduse komisjonis, et meie Eesti riik olla lennuasjandusega teistest haritud riikidest kaugele taha jäänud, et nüüd teistele riikidele selles asjas järele jõuda, peaks tingimata eralennuasjandust toetama. Ma tean väga palju asju, mis palju enam Eesti riigi kodanikkude otsekoheleid hädasid puudutavad, milles meie palju enam taha jäänud oleme teistest riikidest. Seal on näiteks tööliste palgaasi, selles oleme niikaugele taha jäänud, et vast kõige viimases järjekorras oleme. Kuuldavasti olla ainult üks Balkani riikidest, kes Eestist selles asjas tagapool seisab. Eestil oleks enam põhjust olevat sellel alal haritud riikidele järele jõuda, kui lennuasjandusega, mis on juba riigilt isegi 15 miljonit otsekohe raha ära neelanud. Kui „Aeronaut“ veel edasi elutsema peab, siis ei tea, kuipalju kümneid miljoneid ta veel tahab, ja arvatavasti Riigikogu meeoluga rehkendades ka saab. Mina olin juba komisjonis selle vastu, et a/s. „Aeronaut“ riigimaksudest vabastatakse, ja hääletan nüüd ka sellele vastu.

V. Hasselblatt (sks): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on niisugune tunne, nagu ei oleks rahaasjanduse komisjon küllalt seda küsimust kaalunud, kuivõrt on soovitav, et seadusandlikul teel mõnda asutust või eraisikut riigimaksust vabastatakse. Arvan, et ei ole palju rääkida selle üle, et see tee võib meid mitteheale sihile viia. Nimelt on seaduses ette nähtud, kes vabastab asutusi või eraisikuid riigimaksudest, see on otsekoheste maksude ehk tulumaksude peakomitee. See võtab arvesse, kas läinud aastal on isikutel või asutustel suured kahjud olnud, võtab arvesse ka isiklike asju ja võib maksust vabastada. Kui aga Riigikogu hakkab sellel alal maksuasutustega konkureerima, siis on see vaevalt soovitav. On väljaspool kahtlust, et meie väga palju asutusi leiame, mis täiesti samas seisukorras on kui „Aeronaut“, ja keegi ei tohiks imestada, kui mõni Riigikogu liige tuleb sarnase eelnõuga ja tehakse ettepanek, teatud aktsiaselts või mõni eraisik tulumaksust vabastada. Põhjendada võidakse seda suurte isamaaliste teenetega jne.

Ma ei taha puudutada küsimust finantslikust ja majanduslikust küljest, ma loodan, et rahaasjanduse komisjon on veendumusele jõudnud, et „Aeronaut“ tuleb aidata, ja seda abi võib anda kas toetussummana või laenu näol või kuidas tahetakse, aga mingil tingimisel ei peaks seadusandlus kõrgema maksuasutusena tööd tegema.

Ma teeksin ettepaneku, käesolev seaduseelnõu anda I ja II lugemise vahel üldkomisjoni küsimuse läbikaalumiseks.

Aruandja E. Sulg (lõpusõna): Härra Martinson'i pika kõne kohta võiksin ma aja kokkuhoidmise mõttes ainult niipalju tähendada, et härra Martinson oli peaaegu üksinda, kes oma seisukohaga rahaasjanduse komisjonis vastu oli.

Mis puutub rkl. härra Hasselblatt'i seletusse, siis on õige, et juriidiliselt võib asja peale mitmeti vaadata ja juriidiliselt on võimalik seadusele mitu vormi anda. Sisul on aga väga selge, ja mina arvan, et siin mitte midagi ei ole katki, kui seaduseelnõu just nii viisi vastu võetakse, nagu ta on esitatud. Sellepärast ei saa ma kuidagi viisi ühineda härra Hasselblatt'i ettepanekuga.

Juhataja M. Martna: Hääletamisele tuleb seaduseelnõu I lugemisel. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Hääletamisele tuleb rkl. Hasselblatt'i ettepanek, anda seaduseelnõu I ja II lugemise vahel

arutamiseks üldkomisjoni. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

15. Ärimaksu seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **E. Sulg:** Kaubandus-tööstuskoja seaduse vastuvõtmisega on tarvilikuks saanud ärimaksu seadust muuta. Käesolev muudatus käsitleb ainult ärimaksu komiteede koosseisu küsimust selles mõttes, et praegu on seal 6 liiget, kes on omavalitsuse asutuste poolt määratud, kuna uue muudatuse järgi oleks 3 liiget omavalitsuse poolt määratud ja 3 liiget kaubandus-tööstuskoja poolt määratud. Rahaasjanduse komisjonis tehti ka muud väiksemad muudatused, millel aga suuremat tähtsust ei ole. Teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud kolmepäevalise vaheajata I ja II lugemise vahel.

(Hüüded: Lõpetada!) Soovitakse koosolek lõpetada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 12.50 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **M. Martna.**

Abisekretär **O. Liigand.**

